

Istorinė Pagėgių ir Sovetsko miestų genezė

Kiekvienos šalies istorinė raida savita, tačiau praeityje Klaipėdos kraštas ir Rusijos Federacijos Kaliningrado (Karaliaučiaus) sritis buvo nedalomi Prūsijos karalystės teritoriniai vienetai. Prūsijos karalystė – tai nebeegzistuojanti istorinė valstybė kelis šimtmečius dariusi didelę ekonominę, politinę ir kultūrinę įtaką visai Europai. Prūsijos karalystė užėmė didelę teritoriją, todėl 1752 m. buvo perskirstyta į 10 sričių. Didžiausia sritis – Įsrutis (Rytų Prūsija), kurią sudarė Įsručio, Ragainės, Tilžės ir Klaipėdos apskritys. 1871 m. suvienijus Vokietiją, Prūsija tapo jos dalimi.

Pagėgiai, eilinis to meto kaimas, įėjo į Klaipėdos, o Tilžės (Sovetsko) miestas, garsėjantis savo turgumis, į Tilžės apskritį. XX a. pr. per Pagėgius į Lietuvą buvo intensyviai gabenama draudžiama lietuviška spauda.

Pasibaigus Pirmajam pasauliniam karui, Pagėgiai tapo apskrities centru. 1923 m. prijungus Klaipėdos kraštą prie Lietuvos, Pagėgiai gavo miesto teises. Nuo tada šis miestelis ėmė sparčiai augti. Iškilo modernių to meto architektūros statinių – kotedžai, vilos, nutiestos pagrindinės gatvės, kuriamos lietuviškos įstaigos, mokyklos, bankai, viešbučiai, užieigos.

Po Antrojo pasaulinio karo buvęs Rytų Prūsijos regionas padalytas dviems karą laimėjusioms valstybėms – Sovietų Sąjungai ir Lenkijai. Sovietmečiu Pagėgių miestas sunyko ir ilgainiui buvo įtrauktas į Šilutės rajono sudėtį.

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, Pagėgiai, atskirti nuo Šilutės rajono, ėmė sparčiai vystytis. 2000 m. Pagėgiai tampa naujai įsteigtos Pagėgių savivaldybės centru, kuri šiandien priklauso Tauragės apskričiai. Šiuo metu Pagėgių mieste gyvena apie 2 tūkst. gyventojų.

Pagėgių miesto herbe pavaizduota sidabrinė gegutė, kojomis nešanti auksinį raktą. Žalias herbo fonas simbolizuoja viltį ir gamtos grožį. Gegutė siejama su liaudiška Pagėgių vardo etimologija. Auksinis raktas reiškia pasienio miestą. Herbas sukurtas 1995 m., autorė – dailininkė Laima Ramonienė. Manoma, kad Pagėgių miesto vardas kilęs nuo Gėgės upės pavadinimo.

В прошлом Клайпедский край и Калининградская (Кенигсбергская) область Российской Федерации были неделимые территориальные единицы Королевства Пруссия. Королевство Пруссия – это несуществующее историческое государство, которое на протяжении нескольких столетий имело большое экономическое, политическое и культурное влияние на всю Европу. В 1871 году после объединения Германии Пруссия вошла в ее состав.

После окончания Первой мировой войны Пагегяй стал центром округа. В 1923 году после присоединения Клайпедского края к Литве Пагегяй получил городские права. С тех пор этот городок начал быстро расти. После Второй мировой войны город Пагегяй был сильно изнурен и, в конечном итоге, был включен в состав Шилутского района. После восстановления независимости Литвы и отделения Шилутского района Пагегяй начал опять стремительно развиваться. В 2000 году Пагегяй становится центром созданного самоуправления Пагегяй, которое сейчас принадлежит округу Таураге. В настоящее время в городе Пагегяй живут около 2 тысяч человек.

In der Vergangenheit waren Memelland und das zu der Russischen Föderation gehörende Königsberger Gebiet beide unteilbare territoriale Einheiten von Preußen. Königreich Preußen ist ein mittlerweile nicht mehr existierender historischer Staat, der Jahrhunderte lang einen großen wirtschaftlichen, politischen und kulturellen Einfluss auf ganz Europa hatte. Als im Jahre 1871 Deutschland vereint wurde, wurde Preußen ein Teil davon.

Nach dem Ende des Ersten Weltkrieges wurde Pagėgiai zum Bezirkszentrum. Nachdem Memelland an Großlitauen angeschlossen wurde, bekam Pagėgiai das Stadtrecht. Seit dem fing das Städtchen an rasch zu wachsen. Nach dem Zweiten Weltkrieg ging die Stadt Pagėgiai unter und wurde schließlich zum Bestandteil des Kreises Šilutė. Als Litauen Unabhängigkeit wiedererlangte und nach der Trennung vom Kreis Šilutė, fing Pagėgiai wieder an sich rasant zu entwickeln. Im Jahre 2000 wurde Pagėgiai zum Zentrum der neugegründeten Pagėgiai Gemeinde, die heute ein Teil des Tauragė Bezirks ist. Heute leben in der Stadt Pagėgiai etwa 2000 Einwohner.

In the past, Klaipėda Region and Kaliningrad Oblast (Königsberg) of the Russian Federation were indivisible territorial units of the Kingdom of Prussia. The Kingdom of Prussia is a non-existent historical state that had a significant economic, political and cultural influence on the entire Europe over several centuries. Upon unification of Germany in 1871, Prussia became a part of the country.

Following the end of the World War I, Pagėgiai became the centre of the district. Upon incorporation of Klaipėda Region into Lithuania in 1923, Pagėgiai was granted the rights of the town. The town started to grow rapidly from then on. Pagėgiai vanished after the World War II, and the town was incorporated into Šilutė district eventually. After Lithuania regained its independence and the town separated from Šilutė district, Pagėgiai started to develop rapidly again. In 2000, Pagėgiai became the centre of a newly established Pagėgiai Municipality that is a part of Tauragė district. The population of Pagėgiai town is ~ 2 thousand people.

Königin Luise
von G. v. Kugelgen.
Nach dem Original im Rathhausmuseu zu Memel.

P

Prūsijos karalienės Luizės pėdsakais

1701 m. Šventosios Romos imperijos kurfiurstas Frydrichas III-asis vietoje Prūsijos hercogystės įkūrė Prūsijos karalystę, kurios sostine tapo Karaliaučius, nuo 1772 m. – Berlynas, o 1806–1807 m. laikotarpiu – Klaipėda.

1793 m. gruodžio 24 d. Meklenburgo hercogaitė Luise Auguste Wilhelmine Amalie, būdama 17 metų, išteikėjo už Prūsijos sosto įpėdinio Frydricho Vilhelmo III, kuris Prūsiją valdė 1776–1840 m. Luizė tapo Prūsijos

karalienė ir tvirtu karaliaus ramsčiu. Ji buvo laikoma viena iškiliausių bei gražiausių Europos moterų. Norėdama susipažinti su savo šalimi, Luizė vykdavo į atokiausius provincijos kampelius, kur ją džiaugsmingai sutikdavo paprasti žmonės.

Pirmą kartą į Klaipėdą (Memel) karalienė atvyko 1802 m. birželio 10 d. Karališkoji pora iš Karaliaučiaus per Kuršių neriją vyko į Klaipėdą susitikti su naujuoju Rusijos imperatoriumi Aleksandru I-uoju (1801–1825).

Antrasis karališkosios šeimos apsilankymas Klaipėdos krašte buvo priverstinis. Frydrichas Vilhelmas III-asis 1806 m. spalio 9 d. paskelbė Prancūzijos imperatoriui Napoleonui Bonapartui karą. Tačiau po Jenos mūšio kartu su visu karališkuoju dvaru, vyriausybe ir dalimi Prūsijos armijos buvo priverstas bėgti į tolimiausią Prūsijos miestą – Klaipėdą. Nuo 1807 m. sausio iki 1808 m. Frydrichas Vilhelmas III-asis, jo žmona Luizė ir vaikai gyveno Klaipėdoje.

1807 m. birželio 25 d. Tilžėje prasidėjo taikos derybos, kurioms sąlygas diktavo Prancūzijos imperatorius Napoleonas. Keturioms savaitėms, kol vyko Tilžės derybos, Piktupėnai (Pagėgių sav.) buvo virtę Prūsijos karaliaus, jo žmonos Luizės ir jų gausios šeimynos rezidencija. Trumpam į Piktupėnus buvo atvykęs ir Prūsijos sąjungininkės Rusijos caras Aleksandras I-asis. Yra žinoma, kad jie su palydomis buvo apsistoję Piktupėnų mokykloje ir kunigo name.

Prūsijos atžvilgiu Prancūzijos imperatorius Napoleonas buvo nusiteikęs ypač nepalankiai, vadino ją valstybe „kuri neužsitarnauja, kad gyvuotų“. Karaliaus Frydricho Vilhelmo III-ojo patarėjai, bandydami gelbėti padėtį, ryžosi pas Napoleoną nusiųsti grožiu garsėjusią karalienę Luizę. 1807 m. liepos 6-ąją Tilžėje įvykęs karalienės Luizės ir imperatoriaus Napoleono Bonaparto susitikimas baigėsi be rezultatų. Vėliau laiške žmonai Napoleonas rašė, kad Luizės žavumas nutekėjo nuo jo kaip vanduo nuo žąsies.

1807 m. liepos 7-ąją ant specialiai Nemuno viduryje pastatyto plausto, Prancūzijos imperatorius Napoleonas ir Rusijos caras Aleksandras I-asis pasirašė Tilžės taikos sutartį.

1810 m. liepos 19 d. Prūsijos karalienė Luizė būdama 34-erių metų mirė.

Nors Tilžės sutartis buvo itin nepalanki Prūsijai, Prūsijos karalienės Luizės apsilankymas Pagėgių krašte paliko ryškų pėdsaką žmonių atmintyje. Pasakojama, kad misijai pas Napoleoną nepasisėkus ir patvirtinus Prūsijai nepalankią sutartį, Luizė ilgai ir gaudžiai verkusi sode (Piktupėnai) po liepomis. Vėliau, pagerbiant karališkąją porą, mokyklos sode pasodintos dvi liepaitės. Ilgainiui jos imtos vadinti karalienės Luizės liepomis, pažymėtos atminimo lentele. Prieškariu liepos laikytos Piktupėnų vizitine kortele, vaizduotos ant miesteliui skirtų atvirukų. 1907 m. Tilžėje pastatytas tiltas per Nemuną pavadintas Karalienės Luizės vardu. Šiuo metu tiltas jungia Lietuvą su Rusijos Federacijos Kaliningrado sritimi.

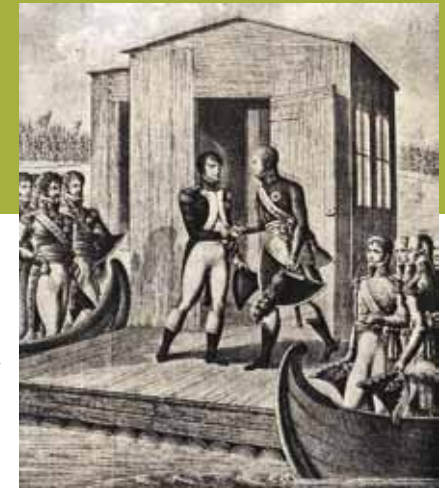
2014 m. liepos 6 d. Sovetsko miesto parke, nuo seno vadinamu Jokūbynės parku, atkurtas paminklas Prūsijos karalienei Luizei. Šis paminklas, statytas XIX a. Antrojo pasaulinio karo metu sunaikintas, jo likimas nežinomas. Tačiau dabartinė Sovetsko miesto administracija ėmėsi iniciatyvos paminklą atstatyti.

24 декабря 1793 года герцогиня Макленбургская Луиза Огюст Вильгельмина Амалия (Luise Auguste Wilhelmine Amalie), в возрасте 17 лет, вышла замуж за наследника престола Пруссии Фридриха Вильгельма III (Friedrich Wilhelm III), правившего Пруссией в 1776–1840 годах. Луиза стала королевой Пруссии. 25 июня 1807 года, после занятия Пруссии армией Наполеона, в Тильзите начались мирные переговоры. На четыре недели, пока длились переговоры в Тильзите, Пиктупеней (самоуправление Пагегяй) стал резиденцией королевской семьи Пруссии. В Пиктупеней на короткое время приехал союзник Пруссии царь России Александр I. 7 июля 1807 года на специальном плоту, построенном посреди Немана, император Франции Наполеон и царь Российской империи Александр I подписали Тильзитский мирный договор.

19 июля 1810 года королева Пруссии Луиза умерла в возрасте 34 лет. В бывшем саду школы Пиктупеней, в честь королевской четы, были посажены две липы и названы липами королевы Пруссии Луизы. Они считались визитной карточкой Пиктупеней. В 1907 году в Тильзите был построен мост через Неман, который был назван именем королевы Луизы. В настоящее время мост соединяет Литву и Калининградскую область Российской Федерации. 6 июля 2014 года в городском парке города Советск (Калининградская область) был восстановлен памятник королеве Пруссии Луизе. Во время Второй мировой войны памятник был разрушен. Однако нынешняя городская администрация Советска взяла на себя инициативу восстановления исторической правды.

Am 24. Dezember 1793 hat die damals 17-jährige Luise Auguste Wilhelmine Amalie Herzogin zu Mecklenburg den Kronprinz von Preußen Friedrich Wilhelm III. geheiratet, der Preußen von 1776 bis 1840 regierte und wurde somit zur Königin von Preußen. Nachdem die Armee von Napoleon Preußen besetzte, fing am 25. Juni 1807 die Friedensverhandlung in Tilsit an. Für die Dauer von 4 Wochen, während die Friedensverhandlungen stattfanden, wurde Piktupėnai (Gemeinde Pagėgiai) zur Residenz der königlichen Familie Preußens. Kurz zu Besuch in Piktupėnai war auch der Verbündete von Preußen, Zar von Russland Alexander I. Am 7. Juli 1807 wurde auf einem speziell für die Angelegenheit eingerichtetem Floß mitten in Nemunas zwischen dem Französischen Imperator Napoleon und dem Russischen Zar Alexander I. Frieden von Tilsit unterschrieben.

Am 19. Juli 1810 starb die Königin Luise von Preußen im Alter von 34 Jahren. Im Andenken an das königliche Paar wurden in dem damaligen Piktupėnai Schulhof zwei Linden gepflanzt, die Linden der Königin Luise von Preußen genannt wurden. Sie wurden für das Wahrzeichen von Piktupėnai gehalten. Im Jahre 1907 wurde in Tilsit eine Brücke über den Nemunas gebaut und er wurde ebenfalls nach der Königin Luise benannt. Gegenwärtig verbindet die Brücke Litauen mit dem Königsberger Gebiet der Russischen Föderation. Am 6. Juli 2014 wurde in dem Stadtpark von Sovetsk (Königsberger Gebiet) das Denkmal für die Königin Luise von Preußen wieder aufgebaut. Während des Zweiten Weltkrieges wurde das Denkmal zerstört. Allerdings ergriff die jetzige Verwaltung der Stadt Sovetsk die Initiative die historische Wahrheit wiederherzustellen.

On 24 December 1793, Luise Auguste Wilhelmine Amalie, a duchess from Mecklenburg, at the age of 17 married Frederick Wilhelm III, the heir of the throne of Prussia, who ruled in Prussia from 1776 to 1840. Luise became a Queen of Prussia. Following the occupation of Prussia by the army of Napoleon, peace negotiations were started in Tilsit on 25 June 1807. Piktupėnai (Pagėgiai municipality) became a residence of the royal family of Prussia for four weeks, i.e. during the Tilsit negotiations. Alexander I, Tsar of Russia that was an ally of Prussia, had a short visit at Piktupėnai. The French emperor Napoleon and Russian Tsar Alexander I signed the Treaty of Tilsit on a specially constructed raft in the middle of the Nemunas on 7 July 1807.

Luise, the Queen of Prussia, died at the age of 34 on 19 July 1810.

In honour of the royal couple, two linden trees were planted in the former garden of Piktupėnai school. They were named the Linden Trees of the Queen Luise. The linden trees are considered to be a visit card of Piktupėnai. The bridge that was built over the Nemunas River in 1907 was named after the Queen Luise. The bridge connects Lithuania and Kaliningrad (Königsberg) Oblast of the Russian Federation at the moment. A monument to Luise, the Queen of Prussia, was restored in Sovetsk (Kaliningrad Oblast) town park on 6 July 2014. The monument was destroyed during the World War II. However, the current administration of Sovetsk town took the initiative to restore the historical truth.

Martyno Jankaus spaustuvės abipus Nemuno

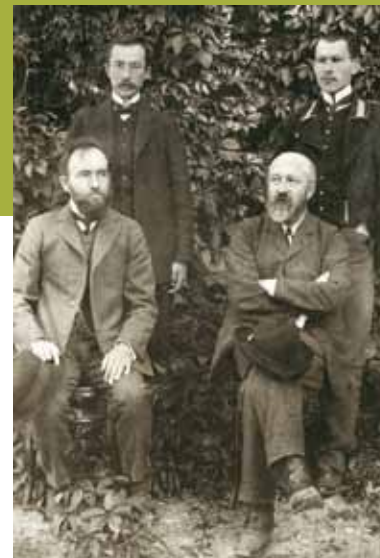
Mažosios Lietuvos spaustuvininkas, visuomenės veikėjas, publicistas, vienas „Aušros“ leidėjų, Mažosios Lietuvos Vyriausiojo gelbėjimo komiteto pirmininkas ir atstovas Valstybės taryboje, Tilžės akto signataras Martynas Jankus gimė 1858 m. rugpjūčio 7 d.

Bitėnuose, Ragainės apskrityje. Baigęs kaimo pradinę mokyklą Bitėnuose, lavinosi savarankiškai. J. Albano ir K. Kybelkos spaustuvėje Ragainėje išmoko poligrafinio amato.

1889 m. Ragainėje Martynas Jankus įkūrė savo pirmąją spaustuvę. Joje išleistas žurnalo „Varpas“ pirmasis numeris. Spaustuvė buvo sena ir primityvi, trūko daugelio techninių dalių, šrifto. Spausdinimo mašinos buvo sukamos ranka. Ūkininkaudamas ir gyvendamas Bitėnuose Martynas Jankus negalėjo vadovauti spaustuvei, tad jos vadovu tapo K. Voska.

1890 m. rugsėjo mėnesį M. Jankus spaustuvę perkėlė į Tilžę. Čia išspausdintą produkciją buvo galima lengviau realizuoti, nes būtent iš Tilžės prasidėdavo daugumos lietuvių knygnešių keliai. Tačiau spaustuvės reikalai Tilžėje strigo, nes trūko žmogaus, sugebančio jai vadovauti. Atliekamu nuo ūkio darbų laiku Martynas Jankus pats peržiūrėdavo, tikrindavo leidinius. Į Bitėnus buvo siunčiami rankraščiai ir, atrodo, korektūros. Toks siuntinėjimas reikalavo laiko, kėlė spaudinių savikainą, leidiniai vėluodavo. Spaustuvė Tilžėje ne tik kad nedavė pelno, bet ir nepajėgė pati išsilaikyti. 1892 m. spaustuvė už skolas pateko į varžytines ir buvo parduota už 1800 markių. Išpardavęs daugumą savo daiktų ir likusias knygas, išsimokėtinai nusipirko mažą spaustuvėlę, kurią parsigabeno į Bitėnus. Taigi jau 1893 m. M. Jankus tęsė savo spaustuvininko darbą Bitėnuose.

„Aušra“ (AUSZRA) – pirmasis Didžiajai Lietuvai skirtas spausdintas mėnesinis visuomeninis politinis ir literatūrinis žurnalas lietuvių kalba, vadinęs mėnesiniu laikraščiu, 1883–1886 m. leistas Ragainėje ir Tilžėje. M. Jankus savo turtu laidavo „Aušros“ leidimą, dirbo jo redaktoriumi (1884 m. Nr. 4 – 1885 m. Nr. 8.)

Vėliau Bitėnuose spaustuvei buvo pastatyta speciali šildoma patalpa, įsigytos kelios gotiškų ir lotyniškų šriftų kasos, pastatytas sandėlis popieriui ir knygoms. Bitėnuose buvo

vaisingiausias M. Jankaus knygų leidybos laikotarpis. Čia veikė plokščia pilno formato iškiliosios spaudos mašina, buvo sukaupta gana gražių garnitūrų ir įvairių knygelių šriftų bei ornamentų. 1902 m. ranka sukamą mašiną pakeitė mašina, sukama motoru. Netrukus buvo pastatytos dar dvi mašinos ir trijų arklio jėgų motoras. Spaustuvėje dirbo 8–10 darbininkų. Turėjo M. Jankus ir mokinių, kuriuos mokė spaustuvininko darbo. Bitėnuose spaustuvė veikė iki 1909 m. Joje buvo išspausdinti 27 periodiniai leidiniai ir apie 400 atskirų spaudinių (knygų, kalendorių, atsišaukimų). 1907–1908 m. dėl sustiprėjusios reakcijos po revoliucijos pralaimėjimo ir dėl leidybinio darbo tobulėjimo pačioje Lietuvoje (panaikinus lietuviškos spaudos draudimą) M. Jankus užsakymų ėmė gauti vis mažiau. 1909 m. M. Jankus bankrutavo, jo ūkis buvo parduodamas iš varžytinių. Spaustuvininko tėvas išpirko ūkį, bet sūnui jo neužrašė. M. Jankus su šeima paliko Bitėnus ir persikėlė gyventi į Klaipėdą, kurioje 1909–1912 m. veikė jo įsteigta spaustuvė.

Pirmojo pasaulinio karo metais M. Jankus su šeima buvo deportuotas į Rusiją. Dar būdamas tremtyje, 1917 m. pavasarį, jis dalyvavo garsiajame Petrapilio lietuvių seime ir pasisakė už abiejų Lietuvos dalių suvienijimą nepriklausomoje valstybėje. 1918 m. grįžęs iš deportacijos Rusijoje, M. Jankus pasinėrė į lietuvių politinį sąjūdį ir kartu su kitais 1918 m. lapkričio 30 d. pasirašė Tilžės aktą apie priglaidimą Mažosios Lietuvos prie Didžiosios Lietuvos. Tačiau šio sprendimo įgyvendinimas buvo kompliktuotas. Iš pradžių išeities ieškota diplomatijos ir viešųjų akcijų priemonėmis. Įprasminant abipusį interesą vienyti, keturi Mažosios Lietuvos lietuvių politikai – Vilius Gaigalaitis, Martynas Jankus, Kristupas Lekšas ir Jurgis Strėkys 1920 m. kovo 20 d. Kaune kooptuoti į Lietuvos Valstybės Tarybą. Rengiantis 1923 m. karinei akcijai Klaipėdos krašte ir siekiant savo pusėn patraukti kuo daugiau vietos gyventojų, Lietuvos vyriausybės pinigais

buvo nupirka Šilutės spaustuvė su vokišku laikraščiu „Memelgauzeitung“, o jai vadovauti pakviesti M. Jankus ir A. Bruoželis. Klausimas dėl Klaipėdos krašto išspręstas 1923 m. sausį ginkluota akcija, kurioje M. Jankus vadovavo Vyriausiajam Mažosios Lietuvos gelbėjimo komitetui.

Dėl nepaliamojamo populiarinimo ir įgyto pripažinimo Martynas Jankus tapo savotiška Klaipėdos krašto vizitine kortele: buvo apdovanotas aukštais Lietuvos ir užsienio šalių ordinais, pagerbtas išskirtiniu Mažosios Lietuvos patriarcho vardu, dar gyvam esant. Laikinojoje sostinėje Kaune jam buvo pastatytas paminklas (1939). Dėl nacistinės Vokietijos invazijos į Klaipėdos kraštą Martynas Jankus 1939 m. pasitraukė į Kauną. 1944 m. grįžo į Bitėnus, tačiau artėjant frontui, hitlerinės kariuomenės pastangomis buvo iškeltas į Vokietijos gilumą.

Martynas Jankus mirė 1946 m. gegužės 23 d. Vokietijoje, Flensburge, perkeltųjų asmenų stovykloje. 1993 m. gegužės 30 d. iškilmingai perlaidotas Bitėnų kapinėse.

Печатник, общественный деятель и публицист Малой Литвы Мартинас Янкус родился 7 августа 1858 года в Битенай, в округе Рагаине. В 1889 году в Рагаине Мартинас Янкус основал свою первую типографию. В 1890 году он перенес типографию в Тильзит. Через два года работы его типография за долги была выставлена на аукцион и продана. С 1893 года М.Янкус свою работу печатника продолжил в Битенай. Тут типография действовала до 1909 года. В ней были напечатаны 27 периодических и около 400 отдельных печатных изданий (книг, календарей, листовок). После банкротства типографии в Битенай М.Янкус вместе с семьей переехал в Клайпеду. Во время Первой мировой войны М.Янкус с семьей был депортирован в Россию. В 1918 году он вернулся из депортации и с головой окунулся в литовское политическое движение. 30 ноября 1918 года М.Янкус вместе с другими сизгнатурами подписал Тильзитский акт. Последние годы жизни печатник провел в лагере перемещенных лиц в Германии. Умер 23 мая 1946 года в Фленсбурге. 30 мая 1993 года он был торжественно перезахоронен на кладбище Битенай. Важное место в истории литовской печати М.Янкус получил за то, что организовал выпуск и распространение литовских журналов „Аушра“ и „Варпас“.

Der Druckmeister, Sozialaktivist und Publizist Kleinlitauens Martynas Jankus wurde am 7. August 1858 in Bitėnai, Ragainė Bezirk geboren. Martynas Jankus gründete 1889 in Ragainė seine erste Druckerei. Zwei Jahre später landete seine Druckerei aufgrund der hohen

Schulden in einer Auktion und wurde verkauft. Ab 1893 setzte Martynas Jankus seine Arbeit als Druckmeister in Bitėnai fort. Hier war die Druckerei bis zum

Jahre 1909 tätig. Dort wurden 27 Zeitschriften gedruckt und etwa 400 separate Publikationen (Bücher, Kalender, Verkündigungen). Als die Druckerei in Bitėnai Pleite ging, zog Martynas Jankus mit seiner Familie nach Klaipėda um. Während des Ersten Weltkrieges wurde Martynas Jankus zusammen mit seiner Familie nach Russland vertrieben. Er kam 1918 aus der Deportation zurück stürzte sich in die litauische politische Unabhängigkeits-Bewegung. Am 30. November 1918 unterzeichnete Martynas Jankus gemeinsam mit den anderen Unterzeichnern den Akt von Tilsit. Seine letzten Jahre verbrachte der Druckmeister in einem Vertriebenenlager in Deutschland. Er starb am 23. Mai 1946 in Flensburg. Am 30. Mai 1993 wurde er feierlich in den Friedhof von Bitėnai umgebettet. M. Jankus verdiente eine wichtige Stellung in der litauischen Druckgeschichte aufgrund seiner Tätigkeit in der Herausgabe und Vertrieb von den litauischen Zeitschriften „Auszra“ und „Varpas“.

Martynas Jankus, a publisher, social activist and publicist of Lithuania Minor, was born in Bitėnai, Ragainė district, on 7 August 1858. Martynas Jankus founded his first printing house in Ragainė in 1889. The printing house was transferred to Tilsit in 1890. After two years, the printing house got placed on the auction because of the accrued debts and it was sold. From 1893, M. Jankus continued his publishing work in Bitėnai. The printing house functioned in Bitėnai until 1909. 27 periodicals and about 400 individual prints (books, calendars and leaflets) were printed here. Following the bankruptcy of the printing house in Bitėnai, M. Jankus and his family moved to live in Klaipėda. M. Jankus and his family were deported to Russia during the World War I. He returned back from the deportation in 1918 and delved into the Lithuanian political movement. M. Jankus, together with other signatories, signed the Act of Tilsit on 30 November 1918. The publisher spent the last years of his life in a displaced persons' camp in Germany. He died in Flensburg on 23 May 1946. He was solemnly re-buried in Bitėnai cemetery on 30 May 1993. M. Jankus took a prominent place in the history of Lithuanian press by arranging the publishing and distribution of Lithuanian magazines Auszra and Varpas.

Pagėgių savivaldybės Martyno Jankaus muziejus

1981 m. gegužės 24 d. Bitėnų pradinėje mokykloje buvo atidaryta vieno kambario ekspozicija, skirta Mažosios Lietuvos patriarchu vadinamam Martynui Jankui. Ekspozicijos iniciatoriai – Birutė Žemgulienė, Eva Labutytė-Vanagienė, Domas Kaunas, Bernardas Aleknavičius.

M. Jankus gimė 1858 m. rugpjūčio 7 d. Bitėnuose, Ragainės apskrityje. Bitėnuose baigė pradžios mokyklą. M. Jankaus susitikimas su rašytoju, poetu Georgu Zauerveinu nulėmė jo pasirinkimą tapti spaustuvininku. M. Jankus rinko tautosaką, rašė įvairius straipsnius. Gyvendamas netoli tuometinės Rusijos sienos, lietuviškos spaudos draudimo laikotarpiu steigė spaustuves Ragainėje, Tilžėje, Bitėnuose bei organizavo nelegalių knygų gabenimą į Didžiąją Lietuvą. 1884 m. birželio 23 d. M. Jankus su Vydūnu, Dovu Zauriumi su kitais Mažosios Lietuvos kultūrininkais suorganizavo Joninių-Rasos šventę ant Rambynų kalno. Jis buvo vienas iš lietuvininkų kultūros draugijos „Birutė“ steigėjų (1885) ir Tilžės akto signatarų (1918). Didžiausias nuopelnas lietuvių spaudos istorijoje – žurnalų „Ausra“ ir „Varpas“ leidimas bei platinimas.

Muziejaus įkūrimas Bitėnų pradinėje mokykloje sulaukė ypatingo tuometinės sovietinės valdžios dėmesio. Tačiau dėl čia eksponuoto Komunistų partijos manifesto, atspausdinto M. Jankaus spaustuvėje Bitėnuose, muziejus nebuvo uždarytas. Ekspozicija pasipildė vertingais daiktais ir dokumentais – kaunietis architektas Algirdas Šarauskas perdavė nemažai nuotraukų, laiškų, iš Kanados grįžo M. Jankaus dukters – Elzės Jankutės išsaugoti asmeniniai tėvo daiktai, dokumentai. 1998 m. atstatytas per Antrąjį pasaulinį karą sunaikintas M. Jankaus spaustuvės pastatas. 1999-ųjų vasarą ekspozicijai iš mokyklos perkelti į naujas patalpas – Martyno Jankaus spaustuvę. Giedrė ir Eugenijus

Skipičiai administravo naująjį muziejų, kuris oficialiai Pagėgių savivaldybės Martyno Jankaus muziejaus statusą gavo 2002 m. Kartu į muziejų grįžo Amžinosios Rambynų kalno knygos kopija. 2013 m. muziejaus ekspozicija atnaujinta. Įrengtos dvi salės: mažoji – kurioje, veikiant spaustuvei buvo raidžių rinkykla ir didžioji – skirta mašinų skyriui. Muziejuje gausu senosios periodinės spaudos, knygų, laiškų, XIX–XX a. pr. Mažosios Lietuvos gyventojų buities apyvokos daiktų bei darbo įrankių, kurie pasakoja apie Pagėgių krašto praeitį.

Mažosios Lietuvos paveikslų sodas – tai paveikslų galerija po atviru dangumi, įkurta 2003 m. prie Martyno Jankaus muziejaus. Idėjos autorius – Eugenijus Skipitis. Idėją parėmė Pagėgių savivaldybės vadovai ir verslininkai. Vilnietis menotyrininkas Saulius Pilinkus pirmajam plenerui subūrė vilniečius dailininkus Audrių Gražį, Liną Liansbergį, Laisvydę Šalčiūtę, Kęstutį Grigaliūną ir klaipėdiečių Daną Andriulionį. Minint Martyno Jankaus 145-ąjį gimimo jubiliejų, pirmieji dailininkų darbai buvo pristatyti visuomenei ir sulaukė palankaus vertinimo. Mažosios Lietuvos paveikslų sodas augo ir plėtėsi kiekvienais metais, pasipuošdamas naujais paveikslų žiedais. Toliau sėkmingai šią idėją vysto Pagėgių savivaldybės Martyno Jankaus muziejaus direktorė Liudvika Burzdžiuvienė. Ilgainiui prie profesionalių dailininkų plenero prisijungė ir jaunųjų dailininkų ple-

nerai, kuriuose dalyvavo Šilutės, Pagėgių ir Tauragės savivaldybių moksleiviai. Plenero metu jaunieji dailininkai turi galimybę pasisemti istorinių žinių, kurios vėliau atsispindi jų darbuose. Įkvėpti išpūdingos Bitėnų ir Rambyno kalno aplinkos, jie kuria naujus dailės kūrinius, kuriuos visuomenė pirmą kartą pamato per Sueigą pas Martyną Janką Bitėnuose. Mažosios Lietuvos paveikslų sodas laukia lankytojų ištisus metus.

24 мая 1981 года в начальной школе Битенай была открыта экспозиция, посвященная Мартинасу Янкусу, которого называют патриархом Малой Литвы. В 1998 году в Битенай было восстановлено здание типографии М.Янкуса, разрушенное во время Второй мировой войны, в которое были перенесены экспонаты. В 2013 году в Музее М.Янкуса самоуправления Пагегей для обновленной музейной экспозиции были предоставлены два зала: малый, в котором во время работы типографии находилась наборная касса, и большой, который был предназначен для машинного отделения. В музее хранится много старой периодической печати, книг, писем, домашней утвари и орудий труда жителей Малой Литвы XIX – начала XX века, которые рассказывают об истории Пагегейского края и Малой Литвы. В 2003 году при Музее М. Янкуса был основан Сад картин Малой Литвы – картинная галерея по открытым небом. Здесь выставляются работы профессиональных и молодых художников, созданные во время пленэров. Каждый год, в первую неделю августа, во время Посиделок у М. Янкуса работы художников бывают представлены общественности. Сад картин Малой Литвы открыт для посетителей круглый год.

In der Bitėnai Grundschule wurde am 24. Mai 1981 eine Ein-Raum-Ausstellung eröffnet, die dem Patriarch Kleinlitauens genannten Martynas Jankus gewidmet wurde. Im Jahre 1998 wurde in Bitėnai das Gebäude der Martynas Jankus Druckerei, das im Zweiten Weltkrieg zerstört wurde, wiederaufgebaut. Dahin wurden die Ausstellungsstücke aus der Bitėnai Grundschule gebracht. Der im Jahre 2013 erneuerten Ausstellung des Martynas Jankus Museums im Landkreis Pagėgiai sind zwei Räume gewidmet, ein kleinerer, in dem Lettern zusammengestellt wurden zu der Zeit, als die Druckerei noch aktiv war, und der größerer, in dem die Druckmaschinen damals gelagert wurden. Das Museum ist reich an alten Zeitschriften, Büchern, Briefen, Haushaltsutensilien sowie Handwerkzeug der Bewohner Kleinlitauens aus dem XIX –Anfang des XX Jh., die Geschichte der Pagėgiai Region und Kleinlitauens widerspiegeln.

Im Jahre 2003 wurde in der Nähe des Martynas Jankus Museums der Garten der Gemälde Kleinlitauens eingerichtet – eine Gemäldegalerie unter freiem Himmel. Hier werden die Kunstwerke der professionellen sowie angehenden Künstlern ausgestellt, die während der Freilichtmalerei erschaffen werden. Jedes Jahr in der ersten Augustwoche werden diese Kunstwerke während der Veranstaltung „Versammlung beim Martynas Jankus“ der Gesellschaft präsentiert. Der Garten der Gemälde Kleinlitauens ist für die Besucher das ganze Jahr über offen.

On 24 May 1981, a one-room exposition dedicated to Martynas Jankus, who is called the patriarch of Lithuania Minor, was opened in Bitėnai primary school. The building of M. Jankus printing house that was destroyed during the World War II was reconstructed in Bitėnai in 1998. All the exhibits stored in Bitėnai school were transferred to the reconstructed building. In 2013, two halls were dedicated for the renewed exposition of Pagėgiai Municipal Martynas Jankus Museum: the small hall that used to be the typesetting office, and the big one - the machinery room. The museum has an abundant collection of the old periodicals, books, letters, the 19th-20th century household utensils and tools of the residents of Lithuania Minor that tell the history of Pagėgiai region and Lithuania Minor. An open air museum/garden of the pictures of Lithuania Minor was established by Martynas Jankus Museum in 2003. The works of professional and young painters painted during en plein air events are exhibited here. Every year, the works of the artists are presented to the public at the Meeting at Martynas Jankus' held in the first week of August. The garden of the pictures of Lithuania Minor is open to visitors all year round.

On 24 May 1981, a one-room exposition dedicated to Martynas Jankus, who is called the patriarch of Lithuania Minor, was opened in Bitėnai primary school. The building of M. Jankus printing house that was destroyed during the World War II was reconstructed in Bitėnai in 1998. All the exhibits stored in Bitėnai school were transferred to the reconstructed building. In 2013, two halls were dedicated for the renewed exposition of Pagėgiai Municipal Martynas Jankus Museum: the small hall that used to be the typesetting office, and the big one - the machinery room. The museum has an abundant collection of the old periodicals, books, letters, the 19th-20th century household utensils and tools of the residents of Lithuania Minor that tell the history of Pagėgiai region and Lithuania Minor. An open air museum/garden of the pictures of Lithuania Minor was established by Martynas Jankus Museum in 2003. The works of professional and young painters painted during en plein air events are exhibited here. Every year, the works of the artists are presented to the public at the Meeting at Martynas Jankus' held in the first week of August. The garden of the pictures of Lithuania Minor is open to visitors all year round.

Konfesiniai objektai Pagėgių savivaldybėje

Mažoji Lietuva arba Prūsų Lietuva tai istorinis-etnografinis Prūsijos regionas, kuriame gyveno lietuvininkai. Evangelikų liuteronų tikėjimas Klaipėdos krašte iki XX a. vid. buvo ganėtinai paplitęs. XIII a. prasidėjo kryžiuočių Ordino invazija į pagoniškas prūsų ir lietuvių žemes. Po ilgų kovų 1422 m. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė (LDK) ir Lenkija su kryžiuočių Ordinu pasirašė Melno sutartį. Ordinui liko Nemuno žiotys ir Klaipėda, o Lietuvai buvo pripažintas pajūrio ruožas nuo Palangos iki Šventosios. Nuo XVI a. Mažonoje Lietuvoje išplito protestantizmas.

Veikiama protestantų bažnyčios ir Prūsijos valstybės, Mažonoje Lietuvoje susiformavo savita lietuvių kultūra.

Baigiantis Antrajam pasauliniam karui daugelis vietos gyventojų pasitraukė į Vokietiją. Po karo ištuštėjusį kraštą apgyvendino atvykėliai iš įvairių Sovietų Sąjungos vietovių. Tai sąlygojo evangelikų bažnyčių naikinimą, pritaikant jas ūkio reikmėms. Ilgainiui Mažosios Lietuvos regione įsigalėjo katalikybė.

Pagėgių evangelikų liuteronų bažnyčia

Pagėgiai XIX a. antroje pusėje buvo nedidelis kaimas. Toks būtų ir likęs, jeigu ne 1875 m. nutiestas geležinkelis bei plentas, sujungę Tilžę su Klaipėda. 1920 m. Pagėgiai tapo naujai įsteigtos apskrities centru. 1922 m. – bažnytinės apskrities centru, nors bažnyčios čia nebuvo. Pamaldų klausyti šių apylinkių žmonės buvo įpratę vykti į Tilžę. 1931 m. Pagėgių bendruomenei pagaliau pripažintos savarankiškos parapijos teisės. Neprašmatnūs maldos namai suręsti per labai trumpą laiką. 1936 m. Pagėgių bendruomenę sudarė apie

3 000 žmonių. Daugelis jų save jau laikė vokiečiais. Sudėtingą, sunkų laikotarpį šiai bendruomenei teko išgyventi po Antrojo pasaulinio karo. Iki 1946 m. pavasario grįžusieji vietos gyventojai netrukdomi meldėsi savo bažnyčioje, bet tų pačių metų rudenį apskrities valdžia ją atėmė ir įrėngė čia grūdų sandėlį. Tada melstis žmonės rinkosi į suremontuotą evangelikų kapinių koplytėlę, kuri „anksčiau buvo vartojama lavonams iki laidojimo padėti“. Po kurio laiko liuteronų bažnyčia, nugriovus jos bokštą, pertvarkyta į kino teatrą. Tikintieji meldėsi kapinių koplyčioje (kartu su katalikais), bet vėliau ir tai uždrausta.

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, maldos namai grąžinti tikintiesiems.

Pagėgių Šv. Kryžiaus katalikų bažnyčia

Pagėgiuose katalikų bažnyčia pastatyta 1929–1930 m. 1932 m. gruodžio 19 d. įkurta katalikiška parapija. Antrojo pasaulinio karo išvakarėse parapijai priklausė apie pusantro tūkstančio katalikų. Po karo bažnyčios pastatą valdžia nusavino, vėliau nugriovė, liko tik bokštas. Katalikai kartu su liuteronais meldėsi mūrinėje liuteronų kapinių koplyčioje. 1994 m. pradėta statyti nauja bažnyčia

pagal architektų Vaidoto Kuliešiaus ir Ginto Natkevičiaus projektą. Pirmiausia įrengta koplyčia, 1996 m. užbaigtas stogas. Naują bažnyčią 1997 m. pašventino parapijos klebonas Petras Šiurys. Nuo 2009 m. pamaldos laikomos ir pačioje bažnyčioje, kuri baigta klebono Vytauto Gedvainio rūpesčiu.

Vilkyškių evangelikų liuteronų bažnyčia

Pirmoji Vilkyškių evangelikų liuteronų bažnyčia pastatyta apie 1560 m. 1662 m. per švedų įsiveržimą nuniokotas kunigo namas, bažnyčia padegta. 1757 m. Septynerių metų karo metu į Vilkyškius atjoję kazokai pareikalavo kunigą Johanną Schwennerį parodyti, kur paslėpta parapijos kasa, brangūs bažnytiniai indai. Kai tas atsisakė, daužė rimbais, kol pribagė. Kazokai padegė bažnyčią, kleboniją, mokyklą. Parapija bažnyčią atstatyti pajėgė tik 1771 m. Tai buvo naujas neoromantinio stiliaus raudonų plytų pastatas su aukšta bokšto smaile.

Iki pat 1709–1711 m. maro Vilkyškių parapija buvo ištisai lietuviška. Po maro epidemijos atsikėlė zalcburgiečiai, o dar anksčiau prieglobstį čia buvo radę iš savo tėvynės išvaryti Škotijos protestantai. Todėl Vilkyškių parapijos nacionalinė sudėtis pakito – jos trečdalį sudarė svetimtaučiai.

Po Antrojo pasaulinio karo bažnyčios pastate veikė grūdų sandėlis ir malūnas. Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, bažnyčia grąžinta tikintiesiems. Pirmasis kunigas buvo dabartinis vyskupas Mindaugas Sabutis. Tačiau didžiausias Vilkyškių bažnyčios atgimimas sietinas su vokiečių inžinieriumi, kilusiu iš Vilkyškių, Rudolfu Zaberiu bei dabartiniu šios parapijos kunigu Mindaugu Kairiu. Padedant po pasaulį išsiblaškiusiems vilkyškiesiems, ji pradėta remontuoti. 1996 m. pastatytas bokštas, sutvarkytas stogas, langai, durys.

Bažnyčią papuošė Rasos Grybaitės sukurti spalvingi vitražai. Detmoldo parapija iš Vokietijos dovanojo vargonus, kurie, puikią akustiką išsaugojusioje bažnyčioje, suskambo po 50-ties metų pertraukos. Kunigo M. Kairio darbo ir pastangų dėka 2012 m. bažnyčia restauruota ir galutinai sutvarkyta VVG „Pagėgių kraštas“ fondo lėšomis. Dabar bažnyčioje laikomos pamaldos, vyksta parodos, rengiami bažnytinės ir klasikinės muzikos koncertai.

Žukų evangelikų liuteronų bažnyčia

Žukų evangelikų liuteronų bažnyčia pastatyta 1904 m., tačiau parapija įkurta daug anksčiau. Dar 1845 m. nupirkta 27,5 ha žemės plotas būsimam kunigui įkurdinti, ieškota tinkamos vietos laikiniams maldos namams. Pamaldos

pradėtos laikyti tik nuo 1869 m. Į jas nustatytą dieną žukiškius kviesdavo atvykęs Viešvilės kunigas, melstąsi mokykloje. 1905 m. balandžio 1 d. nuo Viešvilės parapijos atskirti 22 kiemai ir įkurta savarankiška Žukų parapija. Po Antrojo pasaulinio karo Žukų bažnyčioje atnaujintos pamaldos, o 1947 m. bažnyčia uždaryta. Vietos valdžia joje įrengė tarybinio ūkio sandėlį. Pastatas Žukų evangelikų liuteronų parapijai buvo grąžintas 1998 m. Iki šių dienų likęs sovietmečių įrengtas bažnyčios vidaus perdengimas. Gerai išsilaikiusios kolonos su originaliais kolonų raižiniais. Šalia bažnyčios yra senosios kapinės.

Ropkojų Šv. Jono Krikštytojo katalikų bažnyčia

Tilžės katalikų klebono J. Zabermano rūpesčiu 1869 m. nupirkta senoji medinė Vainuto bažnyčia ir pervežta į Ropkojus. Kunigas Antanas Brundza rėmė 1863 m. sukilimą ir iš Seinų vyskupijos pasitraukė į Prūsiją, į Ropkojus. Ropkojų bažnyčia, buvusi Rusijos pasienyje, tapo draudžiamos lietuviškos spaudos gabenimo punktu. Prūsijos pareigūnai 1870 m. Ropkojų kunigą A. Brundzą ir du bažnyčios tarnus išdavė Rusijos valdžiai. Kunigą ištrėmė į Archangelsko guberniją. Bažnyčia buvo remontuota 1899 m., 1912 m., 1973 m., 2013 m.

Piktupėnų evangelikų liuteronų bažnyčia ir maldos namai

Piktupėnų evangelikų liuteronų bažnyčia pastatyta prieš 1574 m. prie Piktupės upelio. Parapiją ilgai globojo Tilžės kunigai. 1656 m. Lenkijos-Švedijos karo metu įsiveržęs lenkų kariuomenės būrys Piktupėnų bažnyčią, kaip ne katalikišką – sudegino. 1670 m. pašventinta nauja bažnyčia. 1744 m. jos vietoje iš lauko akmenų ir plytų pastatyta graži, stačiakampio plano, aukštu bokštu, su vario kupolu, nauja bažnyčia. 1757 m. Rusijos kariuomenė nusiaubė Piktupėnų sodybas ir bažnyčią. Ją teko ilgai remontuoti, o 1781 m. į bokštą pataikė žaibas. Bažnyčia rekonstruota 1853 m. Antrojo pasaulinio karo metais Piktupėnų bažnyčia sulyginta su žeme. Piktupėnų parapija atsikūrė 1993 m. Kunigas – diakonas Ridas Tamulis.

Rukų evangelikų liuteronų / katalikų bažnyčia

Rukų evangelikų liuteronų bažnyčia pastatyta 1876 m. Tai raudonmūrė, taisyklingo stačiakampio plano su 30-ies metrų aukščio bokštu rytinėje pusėje, bažnyčia. Pagal pasirašytą sutartį, ja naudojasi ir evangelikai liuteronai, ir katalikai.

Natkiškių evangelikų liuteronų bažnyčia ir maldos namai

Dvasininkas Michaelis Šiuišelis 1903 m. rugsėjo 4 d. pradėjo Natkiškių bažnyčios statybą. Bažnyčia pastatyta laikantis pagrindinių neogotikos stiliaus reikalavimų: raudonų plytų, netinkuotas vienabokštis statinys, pagražintas paauskštintoje galinėje sienoje išdėstytais siaurais langais, stačiakampiais bokšteliais. Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, į Natkiškius įsiveržė rusų kariuomenė. Kunigą M. Šiuišelį suėmė ir kartu su žmona ištrėmė į Sibirą. Karui pasibaigus, Šiuišelių šeima grįžo, bet buvo labai suvargę, išsekę. 1921 m. kunigas mirė, buvo palaidotas Natkiškių kapinėse.

1944 m. Natkiškių maldos namai buvo sunaikinti. Lietuvai atgavus nepriklausomybę, parapija atgimė – nedidukė bendruomenė per metus įstengė įsirengti jaukius maldos namus.

Конфессиональные объекты в самоуправлении Пагегяй

Евангелическо-лютеранская вера в Клайпедском крае до середины XX века была достаточно распространена. Находясь под влиянием протестантской церкви и Пруссии, а позже объединенной Германии, в Малой Литве сформировалась самобытная литовская культура. Литовственность в этом крае возродилась после восстания 1923 года, когда Клайпедский край был присоединен к Литовской Республике. После Второй мировой войны в опустевший край были переселены чужеземцы из различных районов Советского Союза. Эти политические события привели к разрушению евангельских церквей, адаптируя их для хозяйственных целей. В конечном итоге в бывшем регионе Малой Литвы возобладал католицизм. В настоящее время в самоуправлении Пагегяй работают данные евангелическо-лютеранские и католические церкви:

1. Евангелическо-лютеранская церковь в Пагегяй
2. Пагегяйская католическая церковь Святого Креста
3. Евангелическо-лютеранская церковь в Вилькишкяй
4. Католическая церковь Святой Анны в Вилькишкяй
5. Евангелическо-лютеранская церковь в Жукай
6. Католическая церковь Святого Иоанна Крестителя в Ропкяй
7. Евангелическо-лютеранская церковь в Рукай
8. Евангелическо-лютеранская церковь и молитвенный дом в Пиктупенай
9. Евангелическо-лютеранская церковь и молитвенный дом в Наткишкяй

Sakralbauten in der Pagėgiai Gemeinde

Die evangelisch-lutherische Konfession war in der Klaipėda Region bis zur Mitte des XX Jh. Ziemlich weit verbreitet. Unter dem Einfluss der protestantischen Kirche und Preußens sowie später vereinigten Deutschlands ist in Kleinlitauen eine einzigartige litauische Kultur entstanden. Das Gefühl der Zugehörigkeit zu Litauen wurde in dieser Gegend nach dem Aufstand von 1923 wiederbelebt, als die Region Klaipėda an die Republik Litauen angeschlossen wurde.

Nach dem Zweiten Weltkrieg wurden Ausländer aus verschiedenen Ecken der Sowjetunion in diese Region umgesiedelt. Diese politischen Ereignisse haben das Vernichten der evangelischen

Johanesas Bobrovskis (1917–1965)

Johanesas Konradas Bernardas Bobrovskis gimė 1917 m. balandžio 9 d. Tilžėje geležinkelio tarnautojo Gustavo Bobrovskio ir Johanos Vickės šeimoje. J. Bobrovskio senelė iš motinos pusės antra santuoka atitekėjo į Klaipėdos kraštą – Vilkyškių miestelį, vėliau persikėlė į Mociškius. Būsimo rašytojo ryšiai su Lietuva mezgėsi gimtajame Tilžės mieste, kuris XIX a. pab. buvo svarbiausias Mažosios Lietuvos lietuvininkų kultūros židinys. Tilžėje jis gyveno aštuonerius metus.

Svarbią vietą J. Bobrovskio poetinėje kūryboje užima vaikystės ir jaunystės išgyvenimai, susieti su Klaipėdos krašto kaimo buitimi, savitu gamtovaizdžiu. Miestai, kuriuose Bobrovskiui teko gyventi, buvo su laikinumo prieskoniais, o Vilkyškių apylinkės buvo ta vieta, kurią vadino savo tėviške. Šią žemę J. Bobrovskis mylėjo, ją jautė, pažino ir visą gyvenimą sielojosi ją praradęs. Tik baigęs vidurinę mokyklą, Johannesas buvo paimtas į privalomąją karo tarnybą, kurioje betarnaujant prasidėjo Antrasis pasaulinis karas. Karui baigiantis J. Bobrovskis – belaisvis Rusijoje. 1949 m. Sovietų Sąjunga ir Vokietija apsiskeitė belaisviais, taip Johannesas tapo Vokietijos piliečiu. Apsigyveno Rytų Berlyne, ramiaame priemiestyje nuosavame name. Unikalus, analitinis protas, gausybė perskaitytų knygų J. Bobrovskiui suteikė galimybę, nebaigus jokių aukštųjų mokslų, dirbti mokslo ir enciklopedijų leidykloje redaktoriumi iki pat mirties.

Kūrybinis J. Bobrovskio palikimas nėra gausus. Žymiausi romanai išversti į lietuvių klabą – „Levino malūnas“ ir „Lietuviški fortepijonai“. Pastarojo romano motyvais režisierius Jonas Jurašas Kauno dramos teatre yra pastatęs spektaklį „Smėlio klavyrai“.

Gyventi J. Bobrovskiui buvo lemta neilgai. Mirė staiga, sulaukęs 48-erių metų, 1965 m. rugsėjo 2 d. Rytų Berlyne.

Kirchen beeinflusst, die für die wirtschaftlichen Zwecke umstrukturiert wurden. Letztendlich wurde Katholizismus zur der wichtigsten Religion in der Region Kleinlitauens. Zurzeit sind folgende evangelisch-lutherische und katholische Kirche in der Pagėgiai Gemeinde aktiv:

1. Die evangelisch-lutherische Kirche von Pagėgiai
2. Die katholische Heilig-Kreuz-Kirche von Pagėgiai
3. Die evangelisch-lutherische Kirche von Vilkyškiai
4. Die katholische St.-Anna-Kirche von Vilkyškiai
5. Die evangelisch-lutherische Kirche von Žukai
6. Die katholische Johannes-der-Täufer-Kirche von Ropkajai
7. Die evangelisch-lutherische Kirche von Rukai
8. Die evangelisch-lutherische Kirche und Kapelle von Piktupėnai
9. Die evangelisch-lutherische Kirche und Kapelle von Natkiškiai

Religious objects in Pagėgiai Municipality

Lutheranism was quite widespread in Klaipėda region until the middle of the 20th century. Unique Lithuanian culture developed in Lithuania Minor under the influence of the protestant church, Prussia and later on under the influence of the unified Germany. Lithuanian identity was reborn in the region after Klaipėda Revolt in 1923, when Klaipėda region was incorporated into the Republic of Lithuania.

After the World War II, foreigners from various places of the Soviet Union were transferred to live in the vacant region. Such political events lead to the destruction of evangelical churches that were adapted for other uses and needs. Eventually, Catholicism became a prevailing religion in the territory of Lithuania Minor. There are the following Evangelical Lutheran and Catholic churches functioning in Pagėgiai Municipality at the moment:

1. Pagėgiai Evangelical Lutheran Church
2. Pagėgiai Holy Cross Catholic Church
3. Vilkyškiai Evangelical Lutheran Church
4. Vilkyškiai Saint Ann's Catholic Church
5. Žukai Evangelical Lutheran Church
6. Ropkajai John the Baptist's Catholic Church
7. Rukai Evangelical Lutheran Church
8. Piktupėnai Evangelical Lutheran Church and Chapel
9. Natkiškiai Evangelical Lutheran Church and Chapel

Johannes Bobrowski BIOGRAFIJA

1917.04.09 gimė Tilžėje
1917.04.22 pakrikštytas Tilžėje
1922.09–1923.02 lankė pradinę mokyklą Vilkyškiuose
1923.04.–1925 lankė Tilžės realinę mokyklą
1928.10 su tėvais persikėlė į Karaliaučių, mokėsi Kanto gimnazijoje
1929–1937 kasmet vasarą atostogaudavo Vilkyškiuose ir Mociškiuose
1934.03.11 konfirmuotas Karaliaučiaus ev. liuteronų katedroje
1935 pirmieji eilėraščiai
1937–1939 privalomoji karinė tarnyba
1938 su tėvais persikėlė į Berlyną
1943.04.27 sutuoktuvės su Johana Buddrus. Bažnytinė santuoka vyko Buddrus sodyboje Mociškiuose (tuokė Natkiškių kunigas Henrikas Cipelis. Civilinė santuoka įregistruota Sokaičiuose)
1945–1949.12.23 sovietinė nelaisvė
1951.01.01 tapo Kultūrbundo (Demokratinio Vokietijos atnaujinimo kultūros sąjunga) nariu
1959.09.01 sąjunginės leidyklos Berlyne beletristikos skyriaus redaktorius
1964.07.15 dalyvavo autorių seminare netoli Helsinkio
1965.03.28 įteikta Heinricho Mano premija
1965.09.02 mirė Rytų Berlyne
1965.09.20 po mirties įteikta nacionalinė VDR premija

Ekspozicija, skirta rašytojui Johannesui Bobrovskiui Vilkyškiuose įkurta 2013 m. liepos 21 d. Jos įkūrėjai – vargonų meistras iš Vokietijos Jorgas Nass (Jorg Nass), kunigas Mindaugas Kairys ir jo žmona Laura Matuzaitė-Kairienė.

Memorialiniame kambaryje eksponuojami ne tik originalūs dokumentai, rankraščiai iš J. Bobrovskio literatūrinės kūrybos rinkinių, bet ir autentiškas rašytojo darbo kambarys. 18-oje tekstinių lentelių su nuotraukomis vaizduojamas visas J. Bobrovskio gyvenimas. Surinkta išsami medžiaga apie jo žmoną Johanną. Jos gimtinė – Mociškiai, Pagėgių savivaldybė. J. Bobrovskis savo žmonai yra sakęs „Pusė visko, ką aš esu kada nors parašęs, esi Tu“. J. Bobrovskio autentiškus daiktus ir darbo kambarį padovanojo Adamas ir Justas Bobrovskiai. Įrengiant ekspoziciją finansiškai parėmė Ernst O. Winnacker iš Vupertalio, Waltraud ir Werner Boes iš Hildeno, Ewald Hein iš Muhlheimo, vargonų meistras Jorg Nass, kunigas Mindaugas Kairys su šeima.

2011 m. Johannes Bobrovskio vardas suteiktas centrinei Vilkyškių gatvei, o 2013 m. – Vilkyškių vidurinei mokyklai. Tilžėje, dab. Sovetsko mieste, ant namo, kuriame gimė Johannesas Bobrovskis, kabo memorialinė lenta.

*Iš tamsybės tekį, mano upe, iš debesynų.
Puola keliai prie tavęs ir intakai,
Mituva su Jūra, jaunos, iš girių, ir molėta Šešupė.
Kartimis sieliai stumias tolyn. Keltas tįso smėly.*

Ištrauka iš eilėraščio „Die Memel“ (Nemunas, 1960)

Иоганнес Конрад Бернард Бобровский родился 9 апреля 1917 года в Тильзите. Бабушка

Бобровского жила в Вилькишкяй, а позже в деревне Моцишкяй. Важное место в поэтическом творчестве И.Бобровского занимают переживания детства и юности, связанные с деревенским бытом и характерным ландшафтом Клайпедского края.

Творческое наследие И.Бобровского не богато. Самые знаменитые романы – «Мельница Левина» и «Литовские клавиры» – переведены на литовский язык.

И.Бобровский умер внезапно 2 сентября 1965 года в возрасте 48 лет в Восточном Берлине. Он лауреат премий Генриха Манна и национальной премии ГДР.

Экспозиция, посвященная писателю И.Бобровскому, была открыта в Вилькишкяй 21 июля 2013 г. В мемориальной комнате экспонируются оригинальные документы, рукописи из собраний литературного творчества И.Бобровского, аутентичная рабочая комната писателя. Личные вещи и рабочая комната И.Бобровского были подарены Адамасом и Юстасом Бобровскими. Экспозиция была установлена при финансовой поддержке Эрнста О.Виннакера (Ernst O. Winnacker), Валтрауда (Waltraud) и Вернера Боэс (Werner Boes) из Хилдена, Эвалда Хейна (Ewald Hein) из Эссена – Кетвига, Йорга Насса (Jorg Nass), священника Миндаугаса Кайриса с семьей.

В 2011 году основная улица в Вилькишкяй была названа именем И. Бобровского, а в 2013 году его именем была названа Вилькишкяйская средняя школа. В Тильзите (Советск) на доме, где родился Иоганнес Бобровский, висит мемориальная доска.

Johannes Konrad Bernhard Bobrowski wurde am 9. April 1917 in Tilsit geboren. Bobrowski's Großmutter lebte zunächst in Vilkyškiai, später im Dorf Mociškiai. Die Erlebnisse aus der Kindheit und Jugend in der Region Klaipėda, der Haushalt und die besondere Landschaft der Region haben einen wichtigen Stellenwert in der Lyrik des Schriftstellers. Das schöpferische Erbe J. Bobrowski's ist nicht besonders umfangreich. Die bekanntesten Romanen des J. Bobrowski, die auch ins Litauische übersetzt wurden, sind Levino Malūnas (Levins Mühle) und Lietuviški Fortepijonai (Litauische Claviere).

J. Bobrowski starb plötzlich in dem Alter von 48 Jahren am 2. September 1965 in Ost-Berlin. Er wurde mit dem Heinrich-Mann-Preis und dem DDR Nationalpreis ausgezeichnet.

Die Ausstellung in Vilkyškiai, die dem Schriftsteller Johannes Bobrowski gewidmet wurde, wurde am 21. Juli 2013 eingerichtet. In dem Gedenkraum werden Originaldokumente,

Manuskripte aus den Literaturwerken des J. Bobrowski sowie sein authentisches Arbeitszimmer. Die Privatgegenstände und das Arbeitszimmer wurden der Ausstellung von Adam und Justus Bobrowski geschenkt. Finanziell wurde die Einrichtung der Ausstellung von Ernst O. Winnacker, Waltraud und Werner Boes aus Hilden, Ewald Hein aus Mühlheim, Jorg Nass, sowie dem Priester Mindaugas Kairys und seiner Familie unterstützt.

Im Jahre 2011 wurde die Hauptstraße in Vilkyškiai nach Johannes Bobrowski benannt und im Jahre 2013 bekam die Mittelschule in Vilkyškiai seinen Namen. In Tilsit (Sovetsk) (Königsberger Gebiet) auf dem Haus, in dem Johannes Bobrowski geboren wurde, hängt eine Gedenktafel für ihn.

Johannes Konrad Bernhard Bobrowski was born in Tilsit on 9 April 1917. Bobrowski's grandmother lived in Vilkyškiai and later on in Mociškiai village. The experiences of childhood and youth related to the rural household of Klaipėda Region and unique landscape take an important part in the poetic works of J. Bobrowski.

J. Bobrowski's creative legacy is not abundant. The most famous novels written by J. Bobrowski - Levin's Mill and Lithuanian Grand Pianos - are translated into Lithuanian.

J. Bobrowski died suddenly at the age of 48 in the East Berlin on 2 September 1965. He is a winner of Heinrich Mann award and DDR National Prize.

The exposition dedicated to the writer Johannes Bobrowski was founded in Vilkyškiai on 21 July 2013. Original documents, manuscripts from J. Bobrowski's literary works and the authentic writer's workroom are exhibited in the memorial room. The personal belongings of J. Bobrowski and his work room were donated by Adam and Justus Bobrowski. The founding of the exposition was funded by Ernst O. Winnacker, Waltraud and Werner Boes from Hilden, Ewald Hein from Mühlheim, Jorg Nass and priest Mindaugas Kairys with the family. The main road of Vilkyškiai was named after Johannes Bobrowski in 2011, and Vilkyškiai Secondary School was named after the writer in 2013. A memorial plaque is installed in the wall of the house, where Johannes Bobrowski was born in Tilsit (Sovetsk) (Kaliningrad Oblast).

Gamtos paminklai Pagėgių savivaldybėje

Geografinė padėtis: Pagėgių savivaldybė – Pagėgių, Lumpėnų, Vilkyškių seniūnijų teritorijos

Maršrutas: Būbliškės piliakalnis ir parkas – Rambyno kalnas – Šereiklaukio piliakalnis ir gyvenvietė – Opstainių I-asis piliakalnis – Ažuolų alėja – Raganų eglė – Vilkyškiai

I-ojo maršruto ilgis – pilnas maršrutas 36 km. Kelio danga – 80% asfalto danga, 10% miško kelias, 10% žvyro danga.

II-ojo maršruto ilgis – sutrumpintas maršrutas 25 km. Kelio danga – 45% žvyro danga, 45% asfalto danga, 10% miško kelias.

Keliavimo būdas – automobiliu, dviračiu

Maršrutų bendras aprašymas. Važiuojant ~ 3 km rytų kryptimi nuo Pagėgių miesto link Mikytų, dešinėn, į Mikytų mišką, suka nežymus miško kelias. Šis kelias – liepų alėja, vedanti prie Būbliškės piliakalnio, kuris, deja, nėra aiškiai atpažįstamas. Būbliškės ir kiti piliakalniai, esantys Pagėgių savivaldybės teritorijoje – tai baltiškosios kultūros palikimas. Piliakalnius ir pilis Nemuno pakrantėse pradėta statyti dar I-ame tūkstantmetyje, kai giminės bendruomenės sukaupusios daugiau turto norėdavo jį apsaugoti. Ilgainiui abipus Nemuno ties Jūros ir Šešupės žiotimis ir žemiau jų susidarė piliakalnių grandinė. Pirmaisiais m. e. amžiais šioje teritorijoje susiformavo atskira etninė sritis – Skalva. Manoma, kad skalvių laikais šalia Būbliškės piliakalnio buvo gyvenvietė. Vėliau šios gyvenvietės vietoje įsikūrė vienas seniausių ir didžiausių Pagėgių krašto dvarų. Dvaras ūkinę veiklą vykdė iki Antrojo pasaulinio karo. Sovietmečiu dvaro sodyba galutinai sunaikinta. Šiandien Būbliškės piliakalnį supa buvęs dvaro parkas. Nors parkas sulaukėjęs, tačiau jame gausų retų medžių – pilkųjų riešutmedžių, maumedžių, bukų. Gamtininkus stebina vakarinėje piliakalnio papėdėje augantis kelių šimtmečių senumo paprastasis bukas, kurio kamieno apimtis siekia net 3,85 m.

Toliau važiuokite keliu Pagėgiai – Mikytai ~ 0,5 km. Privažiauvę sankryžą, sukite į kairę ir vykite ~ 2 km Jurbarko kryptimi, kol dešinėje kelio pusėje pamatysite nuorodą į Rambyno kalną. Pasukę į dešinę, važiuokite pagrindiniu keliu tiesiai ~ 4 km. Pamatę informacinę lentą, sukite į dešinę. Pasiekę Rambyno kalną, automobilį ar dviratį galite palikti automobilių stovėjimo aikštelėje.

Rambyno kalnas – tai pietvakarinis Vilkyškių kalvagūbrio kampas. Kadaise Rambynas buvo svarbiausias Skalvos religinis centras, turėjęs ypatingą sakralinę reikšmę. Čia, šventvietėje pagonys aukojo savo dievams ir prašė jų malonės. Manoma, kad Rambyne buvo piliakalnis, ant kurio stovėjo Ramigės pilis. Pilies paskirtis – ginti skalvių gyvenamus plotus nuo išibrovėlių. Tačiau XIII a. Kryžiuočių ordinas, prisidengdamas krikščionybės skydu, pradėjo puldinėti pagonišką Skalvos žemę. Ramigės pilis XIII a. pab. buvo užgrobta ir sudeginta. Po Melno taikos gyvenimas buvusioje Skalvos žemėje tapo ramesniu.

XIX a. vid. įvyko trys Rambyno kalno griūtys. Dabartinis kalno aukštis yra 45,4 m virš jūros lygio. Rambyno kalną puošia Nacionalinės premijos laureato, skulptoriaus Regimanto Midvikio sukurtas modernus aukuras, kuris simbolizuoja baltų dievus – Perkūną, Patulą ir Patrimpą. Kasmet, birželio 23 d. ant Rambyno kalno švenčiamos Joninės, o Rugšėjo 22-ąją – Baltų vienybės diena.

Nuo Rambyno kalno kelionę tęskite toliau vykdami tiesiai miško keliu ~ 1,5 km, kol pasieksite asfaltuotą kelią. Šiame kelio ruože galite aplankyti **apžvalgos aikšteles, Rambyno regioninio parko Lankytojų centrą, Bitėnų kapines**. Šios kapinės yra Vydūno, Martyno Jankaus, Valterio Kristupo Banaičio, Jono Vanagaičio, Elenos Grigolaitytės-Kondratavičienės, Aleksandro Žvinakio ir kitų Lietuvai nusipelnusių asmenybių amžinojo poilsio vieta. Gamtos mylėtojai turi galimybę pėsčiomis keliauti Pažintiniu gamtos taku. Trasoje išdėstyta 11 stotelių, ilgis ~ 1,5 km.

Privažiavus asfaltuotą kelią, turite galimybę rinktis – sukti į kairę arba į dešinę. Pasukę kairėn, vykstate geru ar dalinai geru keliu, bet aplankote mažiau lankytinų objektų. Pasukę dešinėn, aplankote visus maršrute išvardintus objektus, tačiau vykstate žvyruotu keliu.

I-asis maršrutas. Prieš sukdami į kairę, pagalvokite, ar neverta aplankyti **Mažosios Lietuvos paveikslų sodo** po atviru dangumi, Pagėgių savivaldybės Martyno Jankaus muziejaus ir **Bitėnų baltųjų gandrų kolonijos** (sezono metu). Jei nusprendėte aplankyti šiuos objektus, pasukite į dešinę ir sekite nuorodas. Jei renkatės kairę, važiuokite tiesiai pagrindiniu keliu ~ 5 km. Šiame kelio ruože yra galimybė atsigerti kavos ar pavalgyti kaimo **turizmo sodyboje „Senasis Rambynas“**. Pasiekę kelią Šilutė – Jurbarkas, sukite dešinėn (Jurbarko kryptis). Vykite tiesiai ~ 7 km, kol atvyksite į Vilkyškius. Pirmajame kelio žiede pasirinkite pirmąjį išvažiavimą (Šereiklaukio kryptis) ir vykite tiesiai ~ 3 km, kol pasibaigs kelias su asfalto danga. Pavažiavę ~ 10 m, sukite kairėn. Jei vykstate lengvąja transporto priemone, miško keliu vykite ~ 2 km.

Kairėje pusėje pamatę ilgą lieptą, sustokite ir iki gamtos paminklo – **Raganų eglės** keliaukite pėsčiomis ~100 m. Jei vykstate mikroautobusu ar autobusu, šias transporto priemones teks palikti stovėjimo aikštelėje ir iki gamtos paminklo eiti ~ 2,2 km pėsčiomis miško keliu.

II-asis maršrutas. Pasukę į dešinę, važiuokite tiesiai ~ 50 m. Vadovaudamiesi nuorodomis, galite aplankyti **Mažosios Lietuvos paveikslų sodą** po atviru dangumi, **Pagėgių savivaldybės Martyno Jankaus muziejų** ir **Bitėnų baltųjų gandrų koloniją** (sezono metu). Toliau vykite ta pačia kryptimi – tiesiai žvyrkeliu. Dešinėje

pusėje, lygiagrečiai kelio, teka Lietuvos upių tėvu vadinamas Nemunas. Nemunas nuo seno buvo pagrindinis

prekybinis kelias, jungiantis valstybes. Aktyviausia prekyba šia upe prasidėjo po Žalgirio mūšio. Pagrindinės eksporto prekės buvo – statybinė miško medžiaga, kailiai, vaškas, medus, derva.

Kairėje kelio pusėje prasideda Bitėnų miško masyvas. Nuvažiavus ~ 5 km turėsite galimybę apylinkes apžvelgti iš **apžvalgos bokšto**, įrengto ties Ragaine. Šiame 10 km kelio ruože Nemunas daro vingį, vietos gyventojų vadinamu Ragainės vingiu. Atminkite, kad esate pasienio ruože, todėl asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą turėti yra privaloma. Žinokite, kad dešinėje kelio pusėje esantys geltoni stulpeliai žymi ruožą, kuriame be išankstinio leidimo vaikščioti, būti ar užsiimti kitokio pobūdžio rekreacine veikla draudžiama. Toliau vykdami žvyrkeliu turite galimybę pamatyti ir aplankyti **Šereiklaukio mišką**, kuriame gausu įvairių augalų, grybų, paukščių, gyvūnų rūšių. Nemažai jų įtraukta į Lietuvos Respublikos Raudonąją knygą. Tai – tikras gamtos lobis. 2009 m. visas miško masyvas paskelbtas NATURA 2000 teritorija. Neseniai šiame miške atrastas retas žinduolis – Didžioji miegapelė. Tai saugoma teritorija, todėl skinti retus augalus ar kitaip niokoti gamtą griežtai draudžiama.

Šereiklaukio piliakalnis

– skalvių genties kovų su kryžiuočiais liudininkas. Iki šiol Šereiklaukio piliakalnis slėpėsi Šereiklaukio miško pakraštyje. Rambyno regioninio parko direkcijos pastangomis 2011 m. piliakalnis sutvarkytas ir pritaikytas lankymui.

Seniausia Skalvos gyvenvietė – **Šereiklaukis**. Kadaise tai buvo stiprus ekonominis vienetas krašte. Pirmojo pasaulinio karo metais Šereiklaukis buvo nuniokotas, dvaro rūmai sugriauti. Iki šių dienų išliko tik spirito varyklos pastatas, svirnas, žlaugtų bokštai ir parko dalis. Dabar dvaro parkas tvarkomas, išvalyti tvenkiniai, atidengti ir konservuoti ūkinių pastatų pamatai.

Važiuojant toliau pasieksite **Opstainių I-ąjį** (Vilkyškių, Raudondvario) piliakalnį, kuris dunkso pusiaukelėje tarp Šereiklaukio ir Vilkyškių. Kadaise šį piliakalnį supo senovės gyvenvietės, kuriose atliekant archeologinius tyrimus rasta I–XII a. radinių.

Pravažiuosite 39 ažuolų alėją, kuri tęsiasi apie 250 m. Spėjama, kad visi ažuolai sodinti vienu metu. Medžių aukštis apie 20 metrų, apimtis 1 metro aukštyje yra 3–3,8 metrų, amžius ~ 130–180 metų.

Gamtos paminklas – 17-os kamienų „Raganų eglė“. Eglės aukštis siekia 32,5 m., o kamieno apimtis 1 m aukštyje – 5,1 m. Manoma, kad eglės amžius gali būti 140–160 metų. Pastačius automobilį stovėjimo aikštelėje, iki eglės reikia eiti pėsčiomis ar važiuoti dviračiu miško keliuku apie 1,5 km.

Vilkyškių miestelis įsikūręs Vilkyškių kalvagūbrio kalvose. Rašytiniai šaltiniai byloja, kad pirmieji gyventojai šiose apylinkėse buvo baltų protėviai – virvelinės keramikos atstovai. Vilkyškių miestelio užuomazgą reikėtų laikyti I-uoju tūkstantmečiu datuojamą gyvenvietę, buvusią Opstainių I-ojo piliakalnio papėdėje. XVI a. Vilkyškiai jau turėjo aiškius miestelio požymius. 1628 m. įkurtas Vilkyškių dvaras. Šiandien miestelis yra urbanistikos paminklas ir Vilkyškių seniūnijos administracinis centras. Užsukę į Pagėgių krašto turizmo informacijos centrą Vilkyškuose, galėsite aplankyti siaurojo geležinkelio ekspozicinę salę ir apžvelgti buvusią geležinkelio liniją iš paukščio skrydžio.

Географическое положение: Литва – самоуправление Пагегяй – территории уездов Пагегяй, Лумпенай и Вилькишкяй.

Маршрут: Курган и парк в Бублишке <-> Гора Рамбинас <-> Курган и поселок в Шереклаукис <-> Курган в Опстайняй I <-> Аллея дубов <-> Ель ведьм <-> Вилькишкяй
Длина I маршрута – полный маршрут 36 км. Покрывание дороги – 80% асфальтовое покрытие, 10% лесная дорога, 10% гравийное покрытие.

Длина II маршрута – укороченный маршрут 25 км. Покрывание дороги – 45% гравийное покрытие, 45% асфальтовое покрытие, 10% лесная дорога.

Способ путешествия – на автомобиле, на велосипеде

Die geographische Lage: Litauen – Gemeinde Pagėgiai – Territorium der Ortschaften Pagėgiai, Lumpėnai, Vilkyškiai.

Route: die Wallburg und der Park von Būbliškės <-> Berg Rambynas <-> die Wallburg und die Siedlung von Šereiklaukis <-> Die Wallburg Opstainiai I – die Eichenallee <-> die Hexentanne <-> Vilkyškiai.

Die Länge der 1. Route – die gesamte Route beträgt 36 km. Die Oberfläche des Weges besteht zu 80% aus Asphalt, 10% Waldweg und 10 % Kieselweg.

Die Länge der 2. Route: die verkürzte Route ist 25km lang. Die Oberfläche des Weges besteht zu 45% aus Kiesel, zu 45% aus Asphalt und 10% ist ein Waldweg.

Die möglichen Transportmitteln sind Auto und Fahrrad.

Geographical location: Lithuania – Pagėgiai Municipality – territories of Pagėgiai, Lumpėnai and Vilkyškiai Elderships.

Routes: Būbliškė Mound and park <-> Rambynas Hill <-> Šereiklaukis Mound and settlement <-> Opstainiai I Mound <-> Oak alley <-> Witches' Fir <-> Vilkyškiai.

The length of route I: the full length of the route is 36 km. The paving of the road – 80% asphalt road, 10% forest road, 10% gravel road.

The length of route II: the length of the shortened route is 25 km. The paving of the road – 45% gravel road, 45% asphalt road, 10% forest road.

Travelling method: by car or by bike.

Tradiciniai Pagėgių krašto renginiai

Lietuviai, kaip ir kitos tautos, nuo seno paminėdavo daugelį jiems reikšmingų dienų. Per šimtmečius buvo sukurti įvairūs papročiai, kurie išsivystė iš žmonių filosofinio supratimo. Renginiai Pagėgių krašte organizuojami, siekiant atgaivinti ir puoselėti kultūrinį protėvių palikimą.

Iš naujųjų švenčių – Tarptautinė muziejų naktis, dažniausia švenčiama gegužės 17-ąją. Tradiciškai į muziejaus naktį vietos gyventojai ir svečiai renkasi Pagėgių savivaldybės Martyno Jankaus muziejuje, Bitėnuose.

Renginiai vyksta Martyno Jankaus muziejaus kieme ir 2003 m. įkurtame Mažosios Lietuvos paveikslų sode po atviru dangumi. Renginio metu šalia paveikslų liepsnojančios fakelai bei žvakės sukuria mistišką atmosferą. Naktinėtojai turi ką veikti – vyksta muzikinio teatro koncertai, vaidinimai, skaitiniai, parodos ir daug kitų atrakcijų.

*Pagėgių savivaldybės Martyno Jankaus muziejus
M. Jankaus g. 5, Bitėnai LT-99265, Lumpėnų sen., Pagėgių savivaldybė
Tel. +370 441 42 736, mob. +370 656 15 021
www.jankausmuziejus.lt*

Tarptautinis vargonų muzikos festivalis „Vargonų muzika Vilkyškiuose“

Nuo 2009-ųjų Pagėgių krašto kultūrinis gyvenimas praturtintas Vilkyškių evangelikų liuteronų bažnyčioje organizuojamu tarptautiniu vargonų muzikos festivaliu „Vargonų muzika Vilkyškiuose“. Į šį festivalį atvyksta vargonininkų, chorų ir ansamblių iš Vokietijos, Šveicarijos, Latvijos, Estijos ir Lietuvos. Šie renginiai sukviečia miestelio, seniūnijos, savivaldybės gyventojus, svečius iš tolimesnių Lietuvos kampelių. Festivalis tapo tradicine bažnytinės ir pasaulietinės muzikos švente, trunkančia 3–5 mėnesius. Gera Vilkyškių bažnyčios akustika yra tas akstinas, traukiantis koncertuoti įvairių stilių muzikus. Šventės metu skamba vargonų muzika, džiazo improvizacijos, koncertuoja kameriniai-instrumentiniai bei vokaliniai ansambliai, chorai.

*Lietuvos Evangeliškos Bažnytinės Muzikos Sandrauga
Pylimo g. 2, 91249 Klaipėda
LEBMS valdybos pirmininkė Laura Matuzaitė-Kairienė
Tel. 8 46 313379*

Joninių šventė ant Rambynų kalno „Tradicijų pynė pagal Vydūną“

Viso pasaulio tautos puoselėja tai, ką paveldėjo iš savo protėvių. Taip pat ir Pagėgių kraštas didžiuojasi savo tautos kultūra ir istorija. Joninių šventė ant Rambynų kalno – gili ir gyva tradicija, kurianti išskirtinį bendrumo jausmą. Rambynų kalnas išgarsėjo kaip šventa vieta, kurioje buvo garbinami pagonių dievai. Vėliau čia gyvenę lietuvininkai neužmiršo šventojo Rambynų kalno. Jo šlovė atgaivinta 1884-aisiais, kai Martyno Jankaus, Vydūno, Dovo Zauniaus ir kitų Mažosios Lietuvos kultūrininkų iniciatyva buvo suorganizuota pirmoji Rasos-Joninių šventė. Joninių šventė ant Rambynų kalno švenčiama iki šių dienų. Todėl šią tradiciją privalu perduoti būsimosioms kartoms.

Pagėgių savivaldybės Kultūros centro darbuotojai kviečia birželio 23-ąją švęsti trumpiausią vasaros naktį ir tekančią saulę sutikti ant Rambynų kalno.

Pagėgių savivaldybės Kultūros centras
Jaunimo g. 3, Pagėgiai
Tel. +370 44 57 240, mob. +370 650 68 732
www.pagegiukc.lt

Sueiga pas Martyną Jankų

Sueiga pas Martyną Jankų švenčiama rugpjūčio 7 d. per Mažosios Lietuvos patriarcho, spaustuvininko – M. Jankaus gimtadienį, Bitėnuose. Sueigos metu vyksta mokslinės konferencijos, skirtos įvairiems Klaipėdos krašto įvykiams paminėti, pristatomi jaunųjų ir profesionalių dailininkų plenero metu sukurti darbai. Renginį vainikuoja šventinis koncertas Mažosios Lietuvos paveikslų sode. Atvykę į Sueigą pas Martyną Jankų, Jūs turėsite galimybę ne tik pajusti Mažosios Lietuvos dvasią, aplankyti M. Jankaus muziejaus ekspoziciją, bet ir pamatyti Amžinąją Rambynų kalno knygą.

Pagėgių savivaldybės Martyno Jankaus muziejus
M. Jankaus g. 5, Bitėnai LT-99265,
Lumpėnų sen., Pagėgių savivaldybė
Tel. +370 441 42 736,
mob. +370 656 15 021
www.jankausmuziejus.lt

Pagėgių krašto rudens šventė „Pagėgiai laiko labirintuose“

Rudens šventė „Pagėgiai laiko labirintuose“ sukviečia visus Pagėgių krašto žmones. Kartais ši šventė vyksta Jaunimo gatvėje prie Pagėgių savivaldybės Kultūros centro, kartais Birutės gatvėje. Nestinga joje linksmybių, rudens gėrybių, scenoje šeiminkauja saviveiklininkai ir profesionalūs kolektyvai. Iššūkis šventės dalyviams – kasmet skelbiama šventės tema, kuria vadovaujantis, svečiai turi pasipuošti temą atitinkančiais rūbais ir t.t.

Kviečiame nelikti abejingais ir dalyvauti šventinėje eisenoje, rudens puokščių, daržovių kompozicijų ir floristikos darbų parodoje. Puikus reginys ir emocijos – garantuotos!

Pagėgių savivaldybės Kultūros centras
Jaunimo g. 3, Pagėgiai
Tel. +370 441 57 240;
mob. +370 650 68 732
www.pagegiukc.lt

Jau keleri metai iš eilės Stoniškiuose vyksta Žasų turgus. Lapkričio 12-ąją, Ožio dieną, stoniškiečių ūkininkų ūkiuose vykstantis Žasų turgus sulaukia vis didesnio visuomenės susidomėjimo.

Nuo seno žinoma, kad lapkričio 11-oji yra švento Martyno diena, ganiavos pabaiga – paskutinė rudens šventė. Tą dieną kepavo pirmąją žąsį, norėdami pažiūrėti ar riebi esanti. Pagal senąsias tradicijas Šv. Martyno dieną ūkininkai atsisakaitydavo su samdiniais, dovanodami po gyvą žąsį.

Rengiamoje šventėje galima įsigyti žąsų. Pirkėjai gali ir patys pasigauti geidžiamą žąsį. Šventės metu svečiai vaišinami piemenėlių kiaušiniene ir gilių kava. Vyksta loterija, kurios metu galima laimėti gyvą žąsį.

Литовцы, как и другие народы, с давних времен отмечают большинство значимых для них дней. На протяжении веков были созданы различные традиции, которые развились из философского понимания людьми бытия. Мероприятия в Пагегайском крае организуются с целью возродить и обогатить культурное наследие предков.

Традиционные мероприятия в Пагегайском крае

1. 17 мая – Международная ночь музеев в Битенай
2. Май–октябрь – Международный фестиваль органной музыки «Органная музыка в Вилькишкяй»
3. 23 июня – Праздник Ивана Купалы на горе Рамбинас «Переплетение традиций по Видунасу»

4. 6–11 августа – Посиделки у Мартинаса Янкуса в Битенай
5. В сентябре – Осенний праздник Пагегайского края «Пагегай в лабиринте времени»
6. 12 ноября – Гусиный рынок в Стонишкяй

Litauer, genauso wie alle anderen Völker, ehrten seit dem Altertum die meisten ihrer wichtigen Tage. Im Laufe der Jahrhunderte entstanden besondere Bräuche, die sich aus dem philosophischen Verständnis der Menschen entwickelten. In der Region Pagėgiai werden Veranstaltungen organisiert um das Kulturerbe der Ahnen wiederzubeleben und zu pflegen.

Die traditionellen Festlichkeiten in der Region Pagėgiai:

1. 17. Mai – Die internationale Nacht der Museen in Bitėnai
2. Mai – Oktober – Das internationale Orgelfestival „Orgelmusik in Vilkyskiai“
3. 23. Juni – Johannestag auf dem Berg Rambynas „Das Geflecht der Traditionen“
4. 6. – 11. August – „Treffen beim Martynas Jankus“ in Bitėnai
5. September – Herbstfest der region Pagėgiai „Pagėgiai in den Zeitlabirynthen“
6. 12. November – Gänsemarkt in Stoniškiai

Lithuanians, just like other nations, have commemorated many days of great importance to the nation since ancient times. Various traditions that evolved from the philosophical understanding of people were created over the centuries. The events are held in Pagėgiai region in attempt to revive and nurture the cultural heritage of the ancestors.

Traditional events of Pagėgiai region

1. May 17 – International Museum Night in Bitėnai
2. May – October – International Organ Festival “Organ Music in Vilkyskiai”
3. June 23 – St. John’s Eve held on Rambynas Hill “A plait of traditions in a manner of Vydūnas”
4. August 6-11 – Meeting at Martynas Jankus’ in Bitėnai
5. In September – Pagėgiai regional autumn festival “Pagėgiai in the Maze of Time”
6. November 12 – Geese Market in Stoniškiai

Poilsinės, pažintinės ir pramoginės kelionės laivu Nemuno upe

Norintiems pažinti savitą Mažosios Lietuvos gamtovaizdį įdomi yra kelionė laivu – vandens maršrutu Rambyno kalnas – Panemunė. Kelionės metu, klausydamiesi legendų, pasakojimų ir mitų, grįšite į praeitį, kurioje Nemuno upė kadaise buvo pagrindinis pragyvenimo šaltinis čia gyvenusiems skalviams. O jo vandenys plukdė kryžiuočių, vėliau pirklių laivus. Taip pat turėsite unikalią galimybę pasigrožėti išpūdingu Nemuno žemupio kraštovaizdžiu: žaliuojančiomis pievomis, krantuose snaudžiančiais miškais, beribėmis panemunės lankomis, baltaisiais gandrais. Pasiekus krantą, galėsite aplankyti Pagėgių savivaldybės Martyno Jankaus muziejų, Mažosios Lietuvos paveikslų sodą po atviru dangumi, Vydūno amžinojo poilsio vietą – Bitėnų kapines, Rambyno regioninio parko Lankytojų centrą, Rambyno alkakalnį. Kelionės laivu Nemuno upe organizuojamos nuo ankstyvo pavasario iki vėlyvo rudens. Kelionės metu laive gali plaukti iki 40 keleivių.

SVARBU! Asmenys privalo turėti asmenybės tapatybę patvirtinančius dokumentus. Vaikai – gimimo liudijimą. Juos privalo lydėti vienas iš tėvų arba globėjų.

Plaukimas baidarėmis ir kanojomis Jūros upe

Dideliems ir mažiems, pasiilgusiems aktyvaus sporto, poilsio bei natūralios, civilizacijos nepalietos gamtos, siūlome mėgautis turistiniais žygiais baidarėmis bei kanojomis Jūros ir Nemuno upėmis. Nemunas – Lietuvos upių tėvas, Jūra – viena iš gražiausių upių Lietuvoje, pasižyminti gilių slėnių, rėvų gausa ir nemažu nuolydžiu. Todėl puikiai tinka patyrusiems vandens turistams ir mėgėjams. Gražiausiose Jūros upės žemupio vietose įrengtos trys baidarių prieplaukos. Vilkyskiuose bei Mociškiuose įsikūrę vandens priemonių nuomos punktai.

Siūlomi maršrutai Jūros ir Nemuno upėmis:

- Tauragė – Baziūnai – Mociškiai – Šereiklaukis. Maršruto ilgis ~ 35 km. Kelionės trukmė – 2 / 3 dienos.
- Baziūnai – Mociškiai – Šereiklaukis. Maršruto ilgis ~ 23 km. Kelionės trukmė – 2 dienos.
- Šereiklaukis (Jūra) – Nemunas – Rambynas. Maršruto ilgis ~ 14,5 km. Kelionės trukmė – 1 diena.
- Šešuvės ir Jūros upėmis. Maršruto ilgis ~ 40 km. Kelionės trukmė – 2 / 3 dienos.

Водные пути. Познавательные путешествия, туры на корабле по реке Неман

Туристам предлагаются разнообразные маршруты по реке Неман, однако самым любимым является гора Рамбинас – Панямуне. Путешествия для отдыха, познавательные и развлекательные туры на корабле по реке Неман организуются с ранней весны до поздней осени. Во время поездки на корабле могут плыть до 40 пассажиров.

ВАЖНАЯ ИНФОРМАЦИЯ. Лица, желающие плыть на корабле, обязаны иметь при себе документ, удостоверяющий личность: идентификационную карточку или паспорт Литовской Республики (водительское удостоверение и другие документы не подходят!!!). Дети и лица до 16 лет – свидетельство о рождении. Их должен сопровождать один из родителей или опекунов.

Слав на каяках и каноэ вверх по реке Юра

Предлагаемые маршруты по рекам Юра и Немунас:

- Таураге – Бразюнай – Моцишкяй – Шерейклаукис. Протяженность маршрута ~35 км. Продолжительность поездки – 2-3 дня.
- Бразюнай – Моцишкяй – Шерейклаукис. Протяженность маршрута ~23 км. Продолжительность поездки – 2 дня.
- Шерейклаукис (Юра) – Немунас – Рамбинас. Протяженность маршрута ~14,5 км. Продолжительность поездки – 1 день.
- По рекам Шешувэ и Юра. Протяженность маршрута ~40 км. Продолжительность поездки – 2-3 дня.

Wasserrouuten. Erholungs-, Entdeckungs- und Unterhaltungsreisen mit dem Schiff auf dem Nemunas

Den Touristen werden verschiedene Wasserrouuten auf dem Fluss Nemunas angeboten, allerdings ist Berg Rambynas – Panemunė die beliebteste Route. Die Erholungs-, Entdeckungs- und Unterhaltungsreisen mit dem Schiff auf dem Fluss Nemunas werden vom Frühjahr bis zum späten Herbst organisiert. Während so einer Reise können sich bis zu 40 Passagiere auf dem Schiff befinden.

WICHTIG: Personen, die mit dem Schiff reisen möchten, müssen einen Lichtbildausweis bei sich haben: einen Personalausweis, der in der Republik Litauen gültig ist oder einen Reisepass (Führerschein und andere Dokumente werden nicht akzeptiert). Kinder und Personen unter

16 Jahren müssen ihre Geburtsurkunden bei sich haben. Sie dürfen nur in Begleitung eines Elternteils oder eines gesetzlichen Vertreters reisen.

Kanu- oder Ruderbootfahren den Fluss Jūra hoch

Angeborene Routen in den Flüssen Jūra und Nemunas:

- Tauragė – Braziūnai – Mociškiai – Šereiklaukis. Die Länge der Route beträgt etwa 35 km. Die Dauer der Reise ist etwa 2/3 Tage.
- Braziūnai – Mociškiai – Šereiklaukis. Die Länge der Route beträgt etwa 23 km. Dauer der Reise – 2 Tage.
- Šereiklaukis (Jūra) – Nemunas – Rambynas. Länge der Route beträgt etwa 14,5 km. Dauer der Reise – 1 Tag.
- Auf den Flüssen Šešuvė und Jūra. Länge der Route ist etwa 40 km. Dauer der Reise – 2/3 Tage.

Water routes. Leisure, sightseeing and entertainment tours by boat by the Nemunas River

Various tours by the Nemunas River are offered to the tourists, but the most favourite route is Rambynas Hill – Panemunė. Leisure, sightseeing and entertainment tours by boat by the Nemunas River are organized from early spring to late autumn. The boat can carry up to 40 passengers during one trip.

IMPORTANT. Visitors willing to take a tour by boat should have a personal identity document: a personal identity card or passport valid in the Republic of Lithuania (driving license and other documents are not acceptable!!!). Children under 16 must have a Birth Certificate. They must be accompanied by one of the parents or guardians.

Tours by canoes and kayaks up the Jūra River

Offered routes by the Jūra River and the Nemunas River:

- Tauragė – Braziūnai – Mociškiai – Šereiklaukis. The length of the route is ~35 km. The duration of the trip is 2-3 days.
- Braziūnai – Mociškiai – Šereiklaukis. The length of the route is ~23 km. The duration of the trip is 2 days.
- Šereiklaukis (Jūra) – Nemunas – Rambynas. The length of the route is ~14.5 km. The duration of the trip is 1 day.
- By the Šešuvė and Jūra Rivers. The length of the route is ~40 km. The duration of the trip is 2-3 days.

Liaudies menas, amatai

Kiekviena tauta per savo gyvavimo amžių sukuria tam tikras jai būdingas kultūros formas, rečiau sutinkamas kitose tautose. Amatai – tai liaudies meno lobynas. Audėjos, siuvėjos, medžio apdirbimo meistrai savo amato išmokdavo iš tėvų. Taip iš kartos į kartą buvo perduodama senolių išmintis ir tautos etnokultūrinis paveldas.

Pagėgių kraštas nuo seno vadinamas darbščių ūkininkų kraštu. Dažniausia nė vienas valstietis neapsiėjo be kalvio, puodžiaus, siuvėjo ar batsiuvio paslaugų. Yra žinoma, kad Vilkyškių miestelyje XX a. pr. veikė kalvė, kepykla, keli viešbučiai, bankas, o paslaugas teikė siuvėjas, batsiuvis, stalius, kubilius, dirbo puodžius, ir kiti smulkūs amatininkai.

Šių dienų tendencijos – amatų centrų steigimas, nes senieji amatai grimzta į užmarštį. Pagėgių savivaldybėje dar nėra įsteigto amatų centro. Tačiau birželio 23 d., Joninių šventės ant Rambyno kalno metu, galima pamatyti ne tik lietuvaitės, pasidabinusias puošniais Klaipėdos kraštą reprezentuojančiais tautiniais kostiumais, bet ir senuosius amatus puoselėjančius žmones. Retas kuris

žino, kad puodininkystė – seniausias amatas, kuriuo kartu su vyrais užsiimdavo ir moterys.

2013 m. Vilkyškiuose archeologai rado virvelinės keramikos puodų šukių. Ekspонатus galima pamatyti Rambyno regioninio parko Lankytojų centro ekspozicijoje, Bitėnuose.

Народное искусство, ремесла

Каждый народ за время своего существования создает определенные формы культуры, характерные ему, менее распространенные у других народов. Ремесла – это сокровищница народного искусства. Ткачи, швеи, мастера по обработке дерева учились своему делу от родителей. Так из поколения в поколение передавалась мудрость предков и этно-культурное наследие нации.

23 июня, во время праздника Ивана Купалы на горе Рамбинас, можно увидеть литовчечек, одетых в нарядные национальные костюмы, представляющие Клайпедский край, и представителей древних ремесел. Здесь свой талант и ловкость демонстрируют кузнецы, гончары, пекари Шакотиса (традиционного литовского торта) и мастера плетения из лозы.

Die Volkskunst und die Handwerkskunst

Jedes Volk entwickelt während seiner Lebenszeit bestimmte und für es spezifische Kulturformen, die seltener in anderen Völkern anzutreffen sind. Die Handwerkskunst ist die Schatztruhe der Volkskunst. Die Weberinnen, die Näherinnen und die Holzverarbeitungsmeister haben ihren Beruf von ihren Eltern erlernt. So wurden von Generation zu Generation die Weisheit der Ahnen und das ethnologische Erbe des Volkes weitergereicht. Am 23. Juni, während des Johannesfestes auf dem Berg Rambynas, kann man Litauerinnen antreffen, die mit den Nationaltrachten, die Region Klaipėda repräsentieren, verkleidet sind und ebenso die Vertreter der alten Handwerkskunst. Schmiede, Töpfer, Baumkuchen-Bäcker und Flechtwerker zeigen hier ihre Fähigkeiten.

Folk art and crafts

Through the centuries of its existence, each nation creates certain forms of culture characteristic only of that nation and less common in other nations. Crafts are a treasury of folk art. Weavers, dressmakers, tailors and woodworkers used to learn the craft from their parents. In this manner the wisdom of the elders and the ethno-cultural heritage were transferred from

generation to generation. On 23 June, during St. John's Eve held on Rambynas Hill, visitors can see Lithuanian girls dressed in gorgeous national costumes representing Klaipėda Region and the representatives of the old crafts. Blacksmiths, potters, bakers of šakotis (Lithuanian cake), wicker workers and other craftsmen demonstrate their imagination and skills during the event.